

SERIØSITETSBESTEMMELSENE - VEILEDNING TIL LEVERANDØRENE

Nedenfor følger veiledning til enkelte standard kontraktsbestemmelser for levering av bygg- og anleggstjenester, som er vedtatt i bystyresak 25. mars 2020 og 14. oktober 2020. Disse omtales nedenfor som «Seriositetsbestemmelsene» og er basert på den såkalte «Oslo modellen».

Denne veiledningen er utarbeidet med utgangspunkt i veiledningen for tolkning og praktisering av Seriositetsbestemmelsene, utarbeidet av Oslo kommune. Veiledningen har som formål å klargjøre innholdet i bestemmelser som det erfaringsmessig knytter seg en del usikkerhet til. Et annet formål med denne veilederen er å sikre enhetlig tolkning og praktisering av Seriositetsbestemmelsene.

Veiledningen vil bli oppdatert med jevne mellomrom, på bakgrunn av erfaringer med bruk av bestemmelsene, utviklingen i bransjene og tilbakemeldinger og innspill fra virksomhetene, leverandørbransjen, fagorganisasjoner m.fl. Har du innspill, kommentarer eller spørsmål? Ta gjerne kontakt med prosjektsjef Erik Sandsmark, By- og stedsutvikling.

ANVENDELSESOMRÅDE FOR KRISTIANSAND KOMMUNES SERIØSITETSBESTEMMELSER

Ved innkjøp av bygg- og anleggstjenester benytter Kristiansand kommune en rekke standard kontraktsbestemmelser («Seriositetsbestemmelser») som er obligatorisk å benytte i kommunes anskaffelseskontrakter. Seriositetsbestemmelsene er en viktig del av kommunens arbeid i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Mesteparten av kontraktsbestemmelsene gjelder for bygg- og anleggskontrakter med verdi over 500.000 eks mva. Enkelte bestemmelser er imidlertid obligatorisk å bruke også ved tjeneste- og bygg- og anleggsanskaffelser under 500.000. Disse bestemmelsene er opplistet nedenfor.

Bestemmelser som gjelder innen bygg og anlegg, uavhengig av kontraktens verdi:

- a) **Krav om betaling til bank**
- b) **Krav til lønns- og arbeidsvilkår**
- c) **Krav om betaling med elektronisk betalingsmiddel/forbud mot kontant betaling**

Kommentar:

Bestemmelsen skal tas inn i alle Kristiansand kommunes kontrakter innenfor bygg- og anlegg uavhengig av kontraktens verdi. Hovedformålet med denne bestemmelsen er å sikre at den enkelte arbeideren får den godtgjørelsen vedkommende har krav på, og at det sikres sporbarhet på utbetaling av lønn og godtgjørelse til arbeidernes bankkonto. Bestemmelsen har også som formål å hindre unndragelse fra arbeidsgivers plikter og hvitvasking av penger. Oppfølging av denne bestemmelsen bør gjøres ved kontroll av lønsslipper og kvittering for utbetaling av lønn og andre godtgjørelser til arbeidernes bankkonto.

d) Kommentar:

- e) **Bestemmelsen skal tas inn i alle Kristiansand kommunes kontrakter om levering av tjenester og bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av kontraktens verdi. Hovedformålet med denne bestemmelsen er å sikre at den enkelte arbeideren får den godtgjørelsen vedkommende har krav på, og at det sikres sporbarhet på utbetaling av lønn og**

godtgjørelse til arbeiderens bankkonto. Bestemmelsen har også som formål å hindre unndragelse fra arbeidsgivers plikter og hvitvasking av penger. Oppfølging av denne bestemmelsen bør gjennomføres ved kontroll av lønns slipper og kvitteringer for utbetaling av lønn og andre godtgjørelser til arbeiderens bankkonto.

- f) **Krav til bruk av lærlinger skal stilles i alle kontrakter over statlig terskelverdi med en varighet på over 3 måneder, på områder der det er behov for lærlinger (se under).**

1. Merknader til enkelte bestemmelser

1.1. Internkontroll. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)

Leverandøren skal følge den til enhver tid gjeldende arbeidsmiljølovgivning med tilhørende forskrifter, Oppdragsgivers SHA-plan og Oppdragsgivers eller koordinators anvisninger. Leverandøren plikter å ha et internkontrollsystem iht. forskrift om systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter. Relevante deler av Oppdragsgivers SHA-plan skal innarbeides i, og følges opp gjennom, leverandørens internkontroll. Innarbeidingen skal skje slik at SHA-planens bestemmelser kan identifiseres.

Med mindre annet er avtalt skal alle Leverandørens nøkkelpersoner i prosjektet forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk. Leverandøren skal sørge for at arbeidere han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko.

Minst én av det utførende personell på ethvert arbeidslag skal kunne forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Dersom flere utfører oppdrag sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk alle de andre på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

Alle på arbeidsplassen skal forstå SHA-plan, sikkerhetsopplæring, HMS-rutiner, verneprotokoller, sikkerhetsinstruksjoner, SJA (Sikker jobbanalyse), sikkerhetsdatablader og varselkilter på arbeidsplassen, samt bruksanvisning for verktøy og arbeidsutstyr mv. som vedkommende benytter i arbeidet. Materialet skal foreligge på et språk vedkommende arbeider forstår godt, såfremt arbeideren ikke forstår informasjonen fullt ut på norsk eller engelsk.

Ved brudd på ovennevnte plikter har Oppdragsgiver rett til å stanse arbeidene for Leverandørens regning og risiko i den utstrekning Oppdragsgiver anser det nødvendig. Leverandørens forsinkelse som følge av stansing gir Oppdragsgiver rett på eventuell dagmulkt etter kontraktens bestemmelser om forsinket levering.

Oppdragsgiver kan heve avtalen dersom Leverandøren vesentlig misligholder ovennevnte plikter og ikke retter forholdene innen rimelig frist. Ved gjentatte mislighold kan Oppdragsgiver heve avtalen selv om leverandøren retter forholdene. Dersom Oppdragsgiver hever kontrakten med Leverandøren, kan Oppdragsgiver kreve å få tiltransportert til seg Leverandørens kontrakter med underleverandører.

Ved tilsvarende brudd hos underleverandøren, kan Oppdragsgiver kreve at Leverandøren skifter ut underleverandøren. Dette skal skje for Leverandørens regning og risiko.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

1. Generelt

Bestemmelsen skal sikre den enkelte arbeiders sikkerhet, helse- og arbeidsmiljø (SHA) på arbeidsplassen. For det første stadfestes leverandørens plikt til å ha et internkontrollsystem, samt at den enkelte leverandør må arbeide kontinuerlig og systematisk med SHA. For det andre skal bestemmelsen sikre at den enkelte arbeider skal forstå aktuelle krav til SHA. Sistnevnte krav er viktig da det i voksende grad er ulike nasjonaliteter som arbeider på kommunens byggeplasser og man må sikre at den enkelte arbeider – uavhengig av nasjonalitet – forstår hvilke krav til SHA som gjelder på arbeidsplassen for å unngå ulykker.

Språklig forståelse mellom personell på en byggeplass vil også være en nødvendig forutsetning for å sikre god kommunikasjon om oppgaver, instruksjoner mv., noe som er viktig for effektiviteten og kvaliteten i kontraktsarbeidet.

Leverandøren skal sørge for at arbeidere han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko.

For å sikre at arbeiderne får riktig informasjon og at det ikke oppstår misforståelser mellom oppdragsgiver og leverandør, er det avgjørende at nøkkelpersonene har fått med seg alle detaljer i oppgavene og i kravene som stilles. Bestemmelsen krever derfor at leverandørens nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk.

Når det gjelder utførende personell, er det et krav om at minst én person på hvert arbeidslag kan forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Dersom flere utfører oppdraget sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk de øvrige på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

Leverandør skal angi hovedspråk og nasjonalitet for hver arbeidstaker. Denne informasjonen kan benyttes av oppdragsgiver i forbindelse med en risikovurdering av forhold rundt helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen og ved vurdering av leverandørens rutiner for informasjon og kommunikasjon.

Angående Leverandørens plikt til å føre inn opplysninger i HMSREG, se punktet «Tilgang til og overføring av data fra Leverandør» nedenfor.

1.2. HMS-kort

Alle som utfører arbeid for Leverandøren på byggeplassen skal bære lett synlig og gyldig HMS-kort utstedt av Arbeidstilsynet. Ordrebekreftelse, søknadsskjema o.l. aksepteres ikke som HMS-kort. Leverandøren skal for egen regning og risiko bortvise personer som ikke har HMS-kort.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelse.

Kommentar:

1. Generelt

Med tanke på sikkerheten innen bygg- og anleggsbransjen, er det avgjørende at byggherren har oversikt over hvem som til enhver tid er til stede på arbeidsplassen. Dette er ett av formålene bak kravet om HMS-kort («ID-kort») for alle arbeidere. Tidligere har blant annet ordrebekreftelse, søknadsskjema og lignende blitt akseptert som tilstrekkelig dokumentasjon på oppfyllelse av krav om HMS-kort - i påvente av at HMS-kort skal bli overlevert arbeideren. Dette er ikke lenger akseptert av Kristiansand kommune, da alle inn- og utregistreringer i HMSREG baserer seg på at arbeideren skal ha et HMS-kort.

Nærværende krav innebærer at arbeidere skal ha HMS-kort fra første dag på arbeidsplassen. Innstramningen har som formål å forbedre sikkerheten, hindre misbruk av HMS-kort og få bedre oversikt over hvem som til enhver tid er tilstede på arbeidsplassen. At alle arbeidere har HMS-kort fra første dag, er dessuten én av forutsetningene for å oppnå tilsiktet effekt av det elektroniske kjernesystemet for manskapslistene og kontraktsoppfølging (HMSREG).

HMS-kort inneholder også informasjon om hvem som er arbeiderens arbeidsgiver. Krav om bruk av HMS-kort fra første dag er dermed viktig for å unngå at (og evt. avdekke om) det benyttes underleverandører som ikke er godkjent.

For nye arbeidstakere kan HMS-kort bestilles dagen arbeidsforholdet har startet. En av kontrollsjekkerne som gjøres ved bestilling av HMS-kort er kontroll av at den ansatte er registrert i AA-registeret/A-meldingen. Dette betyr at HMS-kort først kan bli utstedt etter at den første lønnen er mottatt. Arbeidsforhold kan imidlertid meldes inn i AA-registeret før dette tidspunktet, nærmere bestemt inntil to måneder før arbeidsforholdet starter. Dersom arbeideren er innregistrert i AA-registeret fra første arbeidsdag, vil dette kunne korte ned behandlingstiden for utstedelse av HMS-kort. For de ansatte som er meldt inn i AA-registeret skal det vanligvis ta ca. én uke fra bestillingen er sendt til man mottar et HMS-kort.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

HMS-kort er nødvendig for å kunne registrere arbeideren inn i HMSREG. HMS-kortnummer med 8 siffer registreres for hver ansatt og kontrolleres deretter automatisk opp mot www.byggekort.no for å sjekke gyldigheten. Det etableres varsler i HMSREG dersom det er feil eller mangler ved HMS-kortet. Varslene er synlige både for den aktuelle leverandøren og oppdragsgiveren.

Alle arbeidere må registrere alle sine inn- utpassinger i HMSREG. På byggeplasser med et installert adgangssystem (rondell, kjøreport, brakkerigg, etc.) hentes registreringer fra adgangssystemet direkte til HMSREG. Her vil ikke innføring av HMSREG medføre noen endrede rutiner for arbeidere.

På lokasjoner uten ovennevnte installasjoner, må den enkelte arbeider registrere sine inn- og utpassinger ved hjelp av en fastmontert registreringsboks eller via en gratis mobilapp «HMSREG» for smarttelefon (appen er tilgjengelig for både android og iPhone).

1.3. Krav om betaling til bank

Lønn, oppgjør og annen godtgjørelse til egne ansatte, ansatte hos underleverandører, innleide og selvstendige oppdragstakere skal utbetales til den enkeltes konto i bank.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelse.

Kommentar:

Bestemmelsen skal tas inn i alle Kristiansand kommunes kontrakter om levering av tjenester og bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av kontraktens verdi. Hovedformålet med denne bestemmelsen er å sikre at den enkelte arbeideren får den godtgjørelsen vedkommende har krav på, og at det sikres sporbarhet på utbetaling av lønn og godtgjørelse til arbeiderens bankkonto. Bestemmelsen har også som formål å hindre unndragelse fra arbeidsgivers plikter og hvitvasking av penger.

Oppfølging av denne bestemmelsen bør gjennomføres ved kontroll av lønns slipper og kvitteringer for utbetaling av lønn og andre godtgjørelser til arbeiderens bankkonto.

1.4. Krav til bruk av lærlinger

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 10 % av arbeidede timer innenfor fagområder med behov for læreplasser utføres av lærlinger.

Utenlandske leverandører kan oppfylle kravet ved å benytte lærlinger som er tilknyttet offentlig godkjent lærlingordning i Norge eller tilsvarende ordning i opprinnelseslandet. Dersom opprinnelseslandet ikke har en lærlingordning, kan kravet oppfylles ved å benytte praksiselev fra en opplæringsordning i opprinnelseslandet.

Kravet kan oppfylles av Leverandøren og en eller flere av hans underleverandører. Oppfyllelsen av lærlingkravet forutsetter at vedkommende leverandør er en godkjent lærebedrift i henhold til opplæringsloven med forskrifter. Leverandør skal på forespørsel kunne legge frem all relevant dokumentasjon knyttet til godkjenningen, inkludert læreplan og inngåtte lærekontrakter.

En leverandør som er tilknyttet en lærlingordning og som kan dokumentere reelle forsøk på å inngå lærekontrakt uten å lykkes, skal av Oppdragsgiver anses for å ha oppfylt kravet om bruk av lærling. En leverandør som er tilknyttet en lærlingordning og har inngått lærekontrakt, men som på grunn av forhold som skyldes lærlingen ikke kan benytte vedkommende under leveransen, skal av Oppdragsgiver anses for å ha oppfylt vilkåret om bruk av lærling dersom Leverandøren kan

dokumentere reelle forsøk på å inngå ny lærekontrakt uten å lykkes. Der gjenstående kontraktperiode er mer enn tre måneder, anses kravet kun oppfylt dersom Leverandøren med jevne mellomrom gjør reelle forsøk på å inngå ny lærekontrakt.

Leverandøren skal ved oppstart, og på anmodning under gjennomføringen av kontraktsarbeidet, levere en plan for hvordan kravene vil bli oppfylt. Ved kontraktsopphør skal det fremlegges oversikt over antall lærlingetimer. Timelister skal fremlegges på anmodning.

Oppdragsgiver kan holde tilbake inntil 1 prosent av det samlede vederlaget for kontraktsarbeidet dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen, kan vederlaget avkortes med et forholdsmessig prisavslag på inntil 1 prosent av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller der det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan Oppdragsgiver, med rimelig varsel, stanse arbeidene for Leverandørens regning og risiko, eller heve kontrakten. Dersom Oppdragsgiver hever kontrakten med Leverandøren, kan Oppdragsgiver kreve å få tiltransportert til seg Leverandørens kontrakter med underleverandører.

Kommentar:

1. Generelt

Lærlingkravet er en viktig bestemmelse i Seriøsitetsbestemmelsene. Kravet skal sikre tilstrekkelig rekruttering og muligheter for et praktisk utdanningsløp.

Kravet om 10 % gjelder samlet for alle fag, som dekkes av den aktuelle kontrakten, der det er behov for læreplasser. Eksempel: hvis det totalt utføres 1000 timers arbeid i henhold til kontrakten innen fag med behov for læreplasser, må minst 100 av disse timene være utført av lærlinger.

Leverandør/underleverandør må være en godkjent lærebedrift for å oppfylle kravet.

Godkjenning av lærebedrift er regulert i opplæringsloven § 4-3 og i forskrift til opplæringsloven §§ 11-1 og 11-2. De nærmere rettighetene og pliktene til lærebedriftene følger av opplæringsloven § 4-4.

Leverandør skal på forespørsel kunne legge frem all relevant dokumentasjon knyttet til godkjenningen (inkludert læreplan m.m.) og inngåtte lærekontrakter.

Det må vurderes konkret hva som skal aksepteres som tilstrekkelig dokumentasjon på at leverandør har gjort reelle forsøk på å oppfylle kravet uten å lykkes. I slike situasjoner bør det som minimum kreves at leverandør beskriver årsaker til at han f.eks. ikke har lykkes med å inngå et tilstrekkelig antall lærekontrakter og legger frem en detaljert tiltaksplan for hvordan leverandør har tenkt å jobbe fremover for å kunne endre dette. Leverandør som ikke har lykkes å inngå et tilstrekkelig antall lærekontrakter må også med jevne mellomrom legge frem dokumentasjon på at de gjør reelle forsøk på å inngå (nye) lærekontrakter.

2. Sanksjoner:

Oppdragsgiver kan holde tilbake eller kreve prisavslag på inntil 1 prosent av (slutt)vederlaget dersom leverandør misligholder sine plikter etter lærlingbestemmelsen. Formuleringen «forholdsmessig prisavslag på inntil 1 prosent» legger opp til en konkret proporsjonalitetsvurdering som må foretas av oppdragsgiver.

3. Funksjonalitet i HMSREG:

Ved utarbeidelse av mannskapslistene skal leverandøren definere om den enkelte ansatte er Faglært, Ufaglært, Lærling eller Administrativ. Når en arbeidstaker er registrert som lærling i HMSREG, vil denne registreringen være knyttet til lærlingens navn og ID. Det betyr at det ikke er behov å registrere samme person som lærling flere ganger selv om lærlingen utfører arbeid på ulike lokasjoner, oppdrag eller i tilknytning til ulike (ramme)avtaler med oppdragsgiver. På den måten vil man kunne hente tall på antall lærlinger og andel lærlingtimer både for den enkelte lokasjon/prosjekt, leverandør og totalt for kontrakt/rammeavtale.

1.5. Pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister

Leverandøren, og eventuelle underleverandører, skal ved kontraktsinngåelse oppgi StartBANK ID eller fremlegge kopi av registreringsbevis fra StartBANK eller tilsvarende leverandørregister som inneholder oppdatert og kontrollert leverandørinformasjon. Leverandøren skal gi leverandørregisteret fullmakt til å innhente SKAV-info (skatte- og avgifts informasjon) i hele kontraktsperioden.

Kommentar:

1. Generelt

Fullmakt til å innhente SKAV-info (skatte- og avgifts informasjon) gjelder for hele kontraktsperioden.

Underleverandører skal fremlegge StartBANK ID eller kopi av registreringsbevis i StartBANK og fullmakt for SKAV-info før de kan bli godkjent av oppdragsgiver.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

HMSREG er koblet opp mot StartBANK og gir dermed oversikt over leverandører som er registrert der. Leverandører som allerede er registrert i HMSREG trenger dermed ikke å innlevere ny dokumentasjon på registrering i StartBANK.

I den forbindelse vil følgende informasjon vises i HMSREG:

- StartBANK-indikator (grønn = gyldig skatteattest, attest for yrkesskadeforsikring og attest for ansvarsforsikring, rød = ikke gyldige attester)
- Hvorvidt det er gitt fullmakt til å utlevere SKAV-informasjon

Koblingen mot StartBANK gjør det også mulig å gå direkte til StartBANK for mer informasjon dersom dette er ønskelig. Dette betinger at det foreligger fullmakt til å utlevere SKAV-informasjon og at oppdragsgiver har en brukerkonto i StartBANK med samme e-postadresse som i HMSREG.

1.6. Revisjon

Kristiansand kommune, eller eventuelt tredjepart engasjert av Kristiansand kommune, kan for å undersøke om kontraktens krav blir oppfylt, gjennomføre revisjon av Leverandøren og eventuelle

underleverandører i perioden fra kontraktsinngåelse til seks måneder etter at slutt faktura er betalt. Denne adgangen omfatter også kontrakter og dokumentasjon i underliggende ledd.

Leverandøren skal vederlagsfritt stille nødvendige ressurser og dokumentasjon til disposisjon for Oppdragsgivers kontroll. Medvirknings- og dokumentasjonsplikten omfatter også underleverandører.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

Med Kristiansand kommune menes både Oppdragsgiver samt ethvert organ eller virksomhet som har tjenstlig behov for å ha tilgang til opplysninger som omfattes av første ledd i bestemmelsen (herunder, men ikke begrenset til Kommunerevisjon, Kontrollutvalget m.m.). Også en tredjepart engasjert av Kristiansand kommune er omfattet av denne bestemmelsen, f.eks. et revisjonsfirma.

Både hovedleverandør og eventuelle underleverandører kan revideres og har dokumentasjons- og medvirkningsplikt etter denne bestemmelsen. Revisjon kan foretas i hele kontraktsperioden og inntil 6 måneder etter at kontrakten er avsluttet.

Leverandør/underleverandør kan ikke kreve vederlag for eventuelle (mer)kostnader som følge av at de stiller med nødvendige ressurser og/eller fremskaffer dokumentasjon i forbindelse med revisjon.

1.7. Krav om bruk av fast ansatte

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal arbeidet i all hovedsak utføres av fast ansatte i minst 80 % stilling, uavhengig av om arbeidere er ansatt hos leverandøren eller eventuelle underleverandører, inkludert bemanningsforetak. Oppdragsgiver kan gjøre unntak fra kravet, for eksempel der midlertidig ansatte erstatter fast ansatte som er i svangerskapspermisjon, er syke e.l.

Leverandøren skal etter kontraktsinngåelsen redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Ved kontraktsavslutning skal det fremlegges oversikt over bemanningen og oppfylleelsesgrad. Timelister skal fremlegges på anmodning.

Alle avtaler leverandøren inngår med underleverandører i forbindelse med utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

1. Generelt

Kristiansand kommune anser at kravet til fast ansettelse er et viktig bidrag for å fremme et seriøst og anstendig arbeidsliv.

Kristiansand kommunes leverandører og underleverandører skal i størst mulig grad benytte seg av fast ansatte i minst 80 % stilling. Stor grad av fast ansatte bidrar til ordnede arbeidsforhold, gjør det enklere å ha kontroll med forhold som lønnsutbetalinger, arbeidstid m.m. Fast ansettelse bidrar også til å skape trygghet og forutsigbarhet i arbeidsforholdet til den enkelte arbeideren. Videre bidrar fast

ansettelse til å øke sikkerhet- helse og arbeidsmiljø (SHA) på arbeidsplassen da det må kunne antas at terskelen for å si fra om evt. avvik er lavere for fast ansatte enn for arbeidere som ikke har et forutsigbart arbeidsforhold.

Kravet til fast ansettelse i minst 80 % stilling gjelder uavhengig av om arbeidere er ansatt hos hovedleverandøren eller underleverandøren (inkludert bemanningsforetak). Alle avtaler leverandøren inngår med underleverandører i forbindelse med utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser. Dette innebærer at hovedleverandøren i kontrakter med eventuelle underleverandører - også bemanningsforetak – skal stille et krav om at arbeidere som utfører arbeid omfattet av kontrakten mellom hovedleverandøren og oppdragsgiver, skal i all hovedsak være fast ansatte i minst 80 % stilling.

Dersom det benyttes underleverandører (inkludert bemanningsforetak), skal hovedleverandør stille tilsvarende krav i sine kontrakter med eventuelle underleverandører, dvs. at også underleverandører (inkl. bemanningsforetak) i all hovedsak skal benytte fast ansatte i minst 80% stilling ved utførelse av arbeid på prosjektet.

Hvor stor prosentandel fast ansatte som må benyttes for at kravet skal anses oppfylt (jf. formuleringen «i all hovedsak») vil bero på en konkret vurdering. Kristiansand kommunes oppdragsgivere bør som utgangspunkt kreve at de fleste arbeidere i leverandørens/underleverandørens virksomhet som benyttes i forbindelse med oppfyllelse av oppdraget er fast ansatte. Bruk av vikarer eller midlertidige ansatte kan tillates i den utstrekning dette er nødvendig for eksempel for å erstatte en fast ansatt som er syk, i svangerskapspermisjon etc. Det gjøres oppmerksom på at arbeidsmiljøloven § 14-9 (2) bokstav f) ikke kan påberopes som grunnlag for å fravike Seriøsitetsbestemmelsenes krav om fast ansettelse. Intensjonen til Seriøsitetsbestemmelsene er at fast ansettelse skal benyttes i størst mulig grad, med mindre det er nødvendig med unntak. Den generelle adgangen til midlertidig ansettelse i opptil 12 måneder som følger av arbeidsmiljøloven § 14-9 (2) bokstav f) legger ikke opp til en vurdering av hvorvidt det foreligger et reelt behov for å fravike hovedregelen om fast ansettelse. Midlertidig ansettelse etter denne bestemmelsen kan derfor ikke aksepteres som begrunnelse fra leverandøren for å fravike hovedregelen om fast ansettelse.

Begrepet «fast ansettelse» er definert i arbeidsmiljøloven. Det fremgår av aml. § 14-9 (1) at fast ansettelse «er løpende og tidsbegrenset, at lovens regler om opphør av arbeidsforhold gjelder, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang.» Seriøsitetsbestemmelsene stiller imidlertid krav om at arbeidstakere som hovedregel skal være ansatt i minst 80% stilling (også innleide). Dette skal hindre at arbeidere får altfor lave stillingsprosent og bidra til å unngå eventuell omgåelse av reglene bak fast ansettelse.

Bestemmelsen innebærer også at arbeidskontrakter som ikke angir en stillingsprosent eller arbeidskontrakter uten lønnsgaranti ikke er tillatt. Eksempel på en kontrakt uten lønnsgaranti er en kontrakt der lønn kun er oppgitt som timelønn, og arbeideren ikke er sikret fast månedslønn i henhold til stillingsprosenten (f.eks. 80 %).

2. Funksjonalitet i HMSREG:

Basert på informasjon fra Enhetsregisteret merkes bemanningsforetak med egen næringskode som får egen markør i HMSREG. Bemanningsforetak vil derfor kunne skilles fra andre leverandører i leverandøroversikten.

Det er også mulig å hente ut rapporter som viser antall arbeidstimer som er utført av arbeidere fra bemanningsforetak. (Arbeidstimene rapporteres i funksjonen Trender).

1.8. Krav vedrørende bruk av innleide/arbeidskraft fra bemanningsforetak

Leverandøren skal sørge for at innleid personell som Leverandøren benytter til å oppfylle kontrakten med Oppdragsgiver, har arbeidskontrakter som sikrer disse tarifflønn, også mellom oppdrag.

Ved brudd på denne bestemmelsen kan vederlaget avkortes tilsvarende eventuell fortjeneste for Leverandøren. Brudd på bestemmelsen kan også påberopes av den enkelte ansatte overfor Leverandøren som grunnlag for krav om etterbetaling av lønn.

Kommentar:

Lønns- og arbeidsforhold for midlertidig ansatte og vikarer fra bemanningsbyråer er i dag regulert gjennom arbeidsmiljølovgivningen. Bestemmelsene sikrer midlertidig ansatte og vikarer omtrent de samme rettighetene som fast ansatte. Det er likevel en del utfordringer knyttet til innleie. Dette gjelder særlig spørsmålet om tarifflønn, tarifflønn mellom oppdrag, helligdagsgodtgjørelser m.m. for innleide. Seriøsitetsbestemmelsene adresser disse utfordringene ved at det kreves at innleide skal ha tarifflønn, også mellom oppdrag. Det betyr at de ikke skal dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn fast ansatte.

Leverandør skal sørge for og på etterspørsel kunne dokumentere overfor oppdragsgiver at innleid personell/personell fra bemanningsforetak har gyldige arbeidskontrakter som sikrer arbeidere tarifflønn, også mellom oppdrag. Det er viktig å lese denne bestemmelsen i sammenheng med bestemmelsen om hovedsakelig fast ansatte i minst 80 % stilling. Dette innebærer at det ikke kan godtas arbeidskontrakter uten lønnsgaranti (f.eks. kontrakter som kun angir timelønn)

Leverandør må, for å kunne kontrollere at kravet til lønn mellom oppdrag blir oppfylt, sikre seg innsyn i arbeidsavtalen mellom de innleide arbeidstakerne og bemanningsbyrået slik at de kan kontrollere at dette er tilfelle. Dette bør kontrolleres jevnlig fra byggherrens side når bemanningsbyråer blir benyttet på oppdrag.

Det er viktig å merke seg at bruk av innleid arbeidskraft, særlig fra bemanningsbyrå, ikke bør tillates i større omfang enn det som er nødvendig for gjennomføring av det konkrete oppdraget. Det er oppdragsgiver som skal vurdere hvorvidt innleie skal tillates i tilknytning til den enkelte kontrakten/rammeavtalen. Hva som er nødvendig skal tolkes relativt strengt. Det at leverandør må gjøre endringer i sin virksomhet for å få opp andel fast ansatte er i seg selv ikke tilstrekkelig for å tillate utstrakt innleie av arbeidskraft.

Husk at hver underleverandør skal forhåndsgodkjennes av oppdragsgiver. Det betyr at eventuell innleie eller bruk av bemanningsforetak skal godkjennes av oppdragsgiver (utleiebedriften vil da

anses underleverandør). Se for øvrig bestemmelsen om begrensning i antall ledd underleverandører med tilhørende veiledning.

1.9. Krav om faglærte håndverkere

Ved utførelsen av kontraksarbeidet skal minimum 50 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk samt anleggsgartnerfaget) samlet utføres av personer med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning eller likeverdig utenlandsk fagutdanning. Det skal være fagarbeidere i alle ovennevnte fag. Inntil 10 % av kravet kan oppfylles ved at arbeidede timer er utført av personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt, for første gang, etter kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, eller etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land.

Leverandøren skal etter kontraktsinngåelsen redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Ved kontraktsavslutning skal det fremlegges oversikt over antall fagarbeidertimer. Timelister skal fremlegges på anmodning. Leverandøren skal levere sluttrapport som dokumenterer at leverandøren har oppfylt kontraktskravet.

Oppdragsgiver kan holde tilbake inntil 1 prosent av det samlede vederlaget for kontraksarbeidet dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen, kan vederlaget avkortes med et forholdsmessig prisavslag på inntil 1 prosent av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av pliktene i første og annet avsnitt, eller der det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan Oppdragsgiver med rimelig varsel stanse arbeidene for Leverandørens regning og risiko eller heve kontrakten.

Dersom Oppdragsgiver hever kontrakten med Leverandøren, kan Oppdragsgiver kreve å få tiltransportert til seg Leverandørens kontrakter med underleverandører.

Kommentar:

1. Generelt

Hensynet bak denne bestemmelsen er å sikre faglig kvalitet på arbeidet som skal utføres, samt å minimere muligheten for å utnytte sårbare arbeidere uten kunnskap om faget eller sine arbeidstakerrettigheter. Kravet til faglærte har også sammenheng med lærlingkravet, ettersom bruk av lærlinger krever tilstedeværende av faglærte som kan veilede og følge opp lærlingene.

For at leverandøren og hans underleverandører skal oppfylle dette kontraktskravet må altså minst halvparten av arbeidede timer, innen bygg og anleggsgagn (inkludert bygg- og anleggsteknikk og anleggsgartnerfag), utføres av faglærte. Kravet om 50 % gjelder samlet for alle fag som dekkes av den aktuelle kontrakten. Eksempel: hvis det totalt arbeides 1000 timer innen tømmer- og malerfag, må minst 500 av disse timene være utført av faglærte. Det må uavhengig av dette være minst 1 faglært i hvert fag.

Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet kun for bygg- og anleggsgfag (dvs. fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk¹). Vær OBS! på at på enkelte fagområder, f.eks. elektrikerfaget², stilles det lovkrav som medfører at **alt arbeid** skal utføres av faglært personell (se f.eks. forskrift om elektroforetak). Det betyr at 100 % av arbeidede elektrikertimer skal utføres av faglært personell. Tilsvarende gjelder på andre fagområder der lov- eller forskriftskrav innebærer at arbeidet kun kan utføres av faglært personell.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

Leverandøren skal ved utfyllelsen av mannskapslisten markere hvilke ansatte som er faglærte. Dette er viktig for å unngå «falske» avvik. Dersom arbeideren ikke innregistreres som faglært, vil vedkommende arbeideren automatisk bli registrert som ufaglært. Det er viktig at leverandører fyller ut korrekte opplysninger, for å sikre pålitelighet av informasjon i HMSREG: Det er også mulig å legge inn dokumentasjon som fagbrev, svennebrev og kursbevis i HMSREG. Denne dokumentasjonen vil ligge lagret i tilknytning til den enkelte ansattes navn og ID, og vil da følge denne i HMSREG dersom samme arbeidstaker benyttes på andre leveranser. Det er derfor i utgangspunktet ikke behov for å fylle ut samme informasjon flere ganger på samme ansatt.

Informasjon om andel og antall faglærte kan hentes ut for den enkelte kontrakt/rammeavtale, prosjekt/lokasjon, og pr. leverandør.

1.10. Begrensning i antall ledd underleverandører

Leverandøren kan ikke ha flere enn ett ledd underleverandør i kjede under seg. Innleie av personell regnes som ett ledd. Oppdragsgiver kan godta flere ledd dersom det på grunn av uforutsette eller spesielle omstendigheter gjør det nødvendig for å få gjennomført kontraktsarbeidene.

Leverandørens bruk av underleverandører, herunder innleid arbeidskraft, skal skriftlig forhåndsgodkjennes av oppdragsgiver. Oppdragsgiver kan bare nekte bruk der han har saklig grunn. Det samme gjelder for utskifting av underleverandører i kontraktsperioden. Oppdragsgivers godkjenning endrer ikke leverandørens forpliktelser overfor Oppdragsgiver.

Ved inngåelse av kontrakter med underleverandør skal Leverandøren innhente skatteattest. Fra underleverandører med forretningsadresse i andre EØS-land enn Norge, skal det innhentes tilsvarende attest. Leverandøren skal på forespørsel fra Oppdragsgiver fremlegge skatteattesten.

Leverandøren skal til enhver tid kunne dokumentere at underleverandører oppfyller kontraktens bestemmelser, herunder at de har oppfylt sine forpliktelser overfor skattemyndighetene. Ovennevnte attester for skatt- og merverdiavgift skal til en hver tid finnes på byggeplassen. Attestene skal ikke være eldre enn seks måneder gamle.

¹ Se liste over fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anlegg
<https://www.vilbli.no/nb/nb/no/laereplaner-for-fag-i-utdanningsprogram-for-bygg-og-anleggsteknikk/ul/v.ba>

Dersom attesten ikke fremlegges eller viser restanser som ikke er ubetydelige, kan Oppdragsgiver kreve at underleverandøren skiftes ut for Leverandørens regning og risiko dersom forholdet ikke rettes innen en rimelig frist, gitt ved skriftlig varsel.

Oppdragsgiver kan holde tilbake inntil 1 prosent av det samlede vederlaget for kontraktsarbeidet dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen, kan vederlaget avkortes med et forholdsmessig prisavslag på inntil 1 prosent av kontraktssummen.

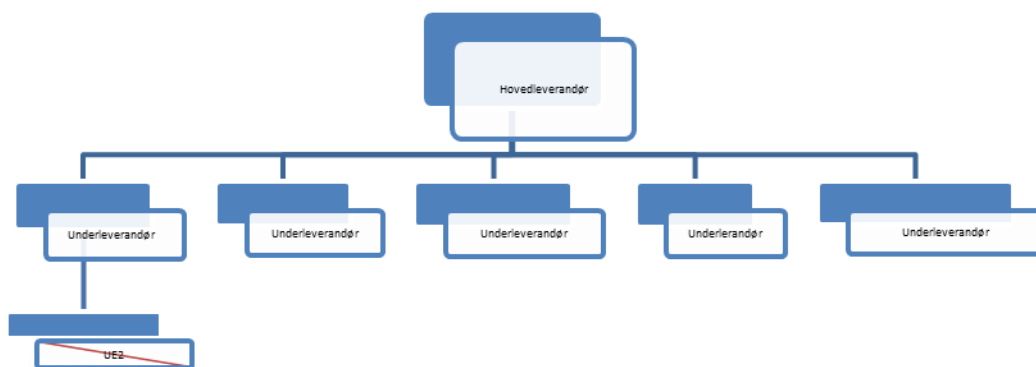
Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller der det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan Oppdragsgiver, med rimelig varsel, stanse arbeidene for Leverandørens regning og risiko, eller heve kontrakten. Dersom Oppdragsgiver hever kontrakten med Leverandøren, kan Oppdragsgiver kreve å få tiltransportert til seg Leverandørens kontrakter med underleverandører.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

1. Generelt

Det skal som hovedregel ikke skal være flere enn 1 ledd underleverandører i vertikal kjede. Figuren under viser hvordan hovedregelen skal forstås:

Med underleverandører menes leverandører, inkludert enkeltpersonsforetak og innleid arbeidskraft, som har påtatt seg utførelsen av en del av de arbeider som omfattes av hovedleverandørens kontrakt med Kristiansand kommune (varelevering o.l. holdes i denne sammenheng utenfor).

Det er mulig unntaksvis å åpne for ett ekstra ledd underleverandører. Det fremgår av bystyresak 148/20 at dette kan enten gjøres av *markedsmessige hensyn* (dvs. før kontrakten er inngått), eller som følge av *uforutsette forhold* (dvs. underveis i kontrakten).

- **Unntak av markedsmessige hensyn = unntak før kontrakten er inngått**

Det følger av bystyresak 148/20 at unntak blant annet kan gjøres «av markedsmessige hensyn». Med «markedsmessige hensyn» menes forhold som kan svekke konkurransen i for stor grad eller vanskeliggjøre en god gjennomføring av kontrakten. Det må foretas en vurdering av om kontrakten lar seg gjennomføre på en effektiv måte med kun 1 ledd. Samtidig er det viktig å huske på at i noen kontrakter vil det ikke være nødvendig med underleverandører (f.eks. enklere oppdrag, renholdskontrakter eller lignende).

Ved totalentrepriser og andre komplekse entreprisekontrakter, samt ved noen tilfeller av rådgivnings- og prosjekteringstjenester, vil det i de fleste tilfeller være nødvendig med flere enn ledd underleverandører **av markedsmessige hensyn** og for å gjennomføre kontrakten på en effektiv måte. Det er viktig at vurderingen av hvorvidt det bør gjøres unntak fra hovedreglene om kun 1 ledd underleverandører i vertikal kjede, foretas **FØR kontrakten er inngått**. I praksis betyr dette at vurderingen må gjøres ved utarbeidelse av konkurransedokumentene (før kunngjøring). Slik vurdering er viktig for å sikre forutsigbarhet i konkurransen, unngå upraktiske situasjoner i kontraktsperioden og sikre mer effektiv bruk av ressurser og gjennomførbare kontrakter. Det kan også være viktig med en slik vurdering før kontraktsinngåelse som følge av begrensninger knyttet til vesentlig kontraktsendring (se under).

- **Unntak på grunn av uforutsette forhold=unntak underveis i kontraktsperioden**

Noen ganger kan det oppstå «uforutsette» forhold i kontraktsperioden som gjør det nødvendig med unntak fra hovedregelen om maksimalt 1 ledd underleverandører i vertikal kjede. Eksempler (ikke uttømmende) på slike omstendigheter kan være at det oppstår et uforutsett behov for sprengningsarbeid som ikke kunne ha blitt forutsett før kontrakten ble signert, og dette medfører behov for ett ekstra ledd underleverandør i vertikal kjede.

Et slikt unntak vil i utgangspunktet være en kontraktsendring. Vær oppmerksom på at endringen ikke må være vesentlig, ref. anskaffelsesforskriften kap. 28 og læren om vesentlig kontraktsendring.

Det må i den forbindelse skilles mellom endringer som er nødvendige som følge av forhold som en aktsom oppdragsgiver ikke kunne forutse før kontraktsinngåelse, og endringer som baserer seg på omstendigheter som kunne forutses før kontraktsinngåelse. Det er viktig å merke seg at behov for ett ekstra ledd vil i de fleste tilfeller kunne forutses allerede før kontraktsinngåelse. Det er derfor viktig at oppdragsgiver tar stilling til antall ledd allerede på tidspunktet for utarbeidelse av konkurransedokumentene, dvs. før kunngjøring og i alle fall før kontraktsinngåelse. Denne løsningen gir også mest forutsigbarhet for leverandører som deltar i en konkurranse.

2. Godkjenning av underleverandører

Manglende fremleggelse av dokumentasjon eller ikke ubetydelige avvik ved fremlagt dokumentasjon knyttet til underleverandør danner saklig grunnlag for å nekte godkjenning av vedkommende underleverandør. Oppdragsgiver skal i den forbindelse blant annet kontrollere at underleverandør er registrert i StartBANK og har innlevert fullmakt til å innhente utvidet skatteattest. I forbindelse med søknad om godkjenning av (ny) underleverandør er det også påkrevet å legge ved kopi av ID for den som har signert fullmakten.

Se for øvrig veiledningen til bestemmelsen om StartBANK.

1.11. Krav til lønns- og arbeidsvilkår

Leverandør og underleverandører (herunder bemanningsselskap) plikter å ha lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som følger av til enhver tid gjeldende arbeidsmiljølovgivning, allmenngjøringsforskrifter eller landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Dette gjelder bare for arbeidere som direkte medvirker til oppfyllelse av leverandørs forpliktelser under avtalen.

På arbeidsområder som ikke er dekket av allmenngjøringsforskrifter eller landsdekkende tariffavtaler, skal Leverandøren se hen til lokale tariffavtaler på samme arbeidsområde og fastsette lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn disse. Dersom det ikke finnes slike lokale avtaler, skal Leverandøren se hen til allmenngjorte eller landsdekkende tariffavtaler for lignende arbeidsområder og fastsette lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn disse.

Med lønns- og arbeidsvilkår menes blant annet bestemmelser om arbeidstid, lønn, obligatorisk tjenestepensjon, overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji.

Dersom kravet til lønns- og arbeidsvilkår ikke etterleves, har Oppdragsgiver rett til å holde tilbake deler av kontraktssummen til det er dokumentert at forholdet var eller er brakt i orden. Summen som blir holdt tilbake skal tilsvare ca. 2 ganger besparelsen for arbeidsgiveren.

Dersom bruddet har skjedd hos underleverandøren kan Oppdragsgiver kreve at Leverandøren skifter ut underleverandøren. Dette skal skje for Leverandørens regning og risiko.

Ved brudd på plikter etter denne bestemmelsen som ikke er av ubetydelig karakter kan Oppdragsgiver stanse arbeidene for Leverandørens regning og risiko eller heve kontrakten. Selv om Leverandøren eller underleverandør retter overfor arbeiderne, er ikke det til hinder for at Oppdragsgiver kan heve. Leverandørens forsinkelse som følge av stansing gir Oppdragsgiver rett på eventuell dagmulkt etter kontraktens bestemmelser om forsinket levering. Dersom Oppdragsgiver hever kontrakten med Leverandøren, kan Oppdragsgiver kreve å få tiltransportert til seg Leverandørens kontrakter med underleverandører.

Brudd på plikter etter denne bestemmelsen gir under enhver omstendighet Oppdragsgiver rett på forholdsmessig prisavslag. Ved vurderingen av hva som er et forholdsmessig prisavslag, skal det særlig legges vekt på bruddets alvorlighetsgrad, omfang, varighet og betydning for Oppdragsgiver, herunder betydningen for Oppdragsgivers omdømme.

Kristiansand kommune, eller eventuelt tredjepart engasjert av Kristiansand kommune, har rett til innsyn i dokumenter, og rett til å foreta andre undersøkelser, som gjør det mulig for Oppdragsgiver å gjennomføre kontroll med at kravet til lønns- og arbeidsvilkår overholdes.

Leverandøren plikter vederlagsfritt å medvirke ved kontroll, herunder til å fremlegge all etterspurt dokumentasjon. Medvirknings- og dokumentasjonsplikten omfatter også underleverandører.

Leverandør plikter å ha tilsvarende kontraktsbestemmelse i sine kontrakter med underleverandører og skal gjennomføre nødvendig kontroll hos sine underleverandører for å påse at plikten overholdes.

Kommentar:

Formålet med bestemmelsen er å sikre at alle som utfører kontraktsarbeid for Kristiansand kommune skal ha akseptable lønns- og arbeidsvilkår, uavhengig av om de er ansatt hos hovedleverandør eller underleverandør. Leverandører/underleverandører til kommunen må sørge for at arbeidstakerne har lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som fremgår av tariffavtaler.

Bestemmelsen om lønns- og arbeidsvilkår som følger av Seriøsitetsbestemmelsene er noe videre i sitt innhold og anvendelsesområde enn det som er minimumskravet i henhold til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, da den gjelder for alle kontrakter uavhengig av bransje og verdi.

Det er en forutsetning i bestemmelsen at leverandør og eventuelle underleverandører oppfyller de plikter som fremgår av loven om obligatorisk tjenstepensjon (OTP-loven) og evt. annen lovgivning på pensjonsområdet. Oppdragsgivere bør på bakgrunn av en risikovurdering føre kontroll med at leverandøren oppfyller sine forpliktelser etter OTP-loven. En måte å følge opp det på er ved å kontrollere arbeidskontrakter og evt. også lønns slipper. Dette kan for eksempel gjøres ved stikkprøvekontroller hos de leverandørene som er i risikozonen.

Leverandør er pliktig til å føre nødvendig kontroll med sine underleverandører – også når det gjelder etterlevelse av pensjonslovgivningen.

Kristiansand kommune, eller eventuelt tredjepart engasjert av Kristiansand kommune, har rett til innsyn i dokumenter, og rett til å foreta andre undersøkelser, som gjør det mulig for Oppdragsgiver å gjennomføre kontroll med at kravet til lønns- og arbeidsvilkår overholdes.

Med Kristiansand kommune menes både Oppdragsgiver samt ethvert organ eller virksomhet som har tjenstlig behov for å ha tilgang til opplysninger som omfattes av første ledd (herunder, men ikke begrenset til Kommunerevisjon, Kontrollutvalget m.m.).

1.12. Krav til dokumentert yrkesskadeforsikring

Leverandør skal før kontraktsoppstart, og senere på forespørsel, dokumentere at alle arbeidere som utfører kontraktsarbeid i Norge, for Kristiansand kommune, er dekket av yrkesskadeforsikring.

Brudd på bestemmelsen kan påberopes av både Oppdragsgiver og den enkelte ansatte som grunnlag for erstatning overfor Leverandøren.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

Bygg- og anleggsbransjen har høy risiko for personskader. Arbeidere som rammes av ulykker på arbeidsplassen vil kunne utsettes for betydelige personlige og økonomiske tap. Det er derfor viktig å sikre at alle arbeidere er dekket av en yrkesskadeforsikring. Kommunen er gjort kjent med at manglende forsikring kan være et særlig problem for utenlandske arbeidere. Det er allerede et

lovkrav om at alle arbeidere skal være dekket av ulykkesforsikring. Kontraktsvilkåret i Seriøsitetsbestemmelsene understreker viktigheten av å ha slik forsikring og krever derfor *dokumentasjon* av at leverandører oppfyller gjeldende krav for alle arbeidere ved utførelse av kontraktsarbeid for Kristiansand kommune.

1.13. Tilgang til og overføring av data fra Leverandør

Leverandøren skal på bygge- og anleggsprosjekter hvor Leverandøren er ansvarlig for adgangskontroll, gi Oppdragsgiver tilgang til den registrerte informasjonen som foreligger i Leverandørens system for registrering. Leverandøren skal kontinuerlig overføre opplysninger til et elektronisk kjernesystem for oppfølging av Leverandører som er etablert av Oppdragsgiver. Opplysninger som minimum skal overføres er unik identifisering av hver person som får adgang til byggeplass, inkludert tid for inn- og utregistrering, og øvrig informasjon på HMS-kortet. Dette skal gjøres for Leverandørens regning og risiko.

På bygge- og anleggsprosjekter hvor Oppdragsgiver har eget system for registrering, skal Leverandøren sørge for at de personer som utfører arbeid på bygge- og anleggsplassen registrerer seg i Oppdragsgivers system for registrering. Registrering skal gjøres enten på fastmontert registreringsløsning eller, dersom Oppdragsgiver krever det, ved bruk av en applikasjon som skal installeres på Leverandørens eller de enkelte arbeideres smarttelefoner/nettbrett. Dette skal gjøres for Leverandørens regning og risiko.

Oppdragsgiver kan kreve at forhåndsregistreringen av personer som skal utføre arbeid på bygge- eller anleggsplassen, skal skje direkte inn i kjernesystemet for oppfølging av Leverandører. Krav om direkte forhåndsregistrering gir ikke Leverandøren krav på ytterligere vederlag eller annen kompensasjon.

Manglende forhåndsregistrering eller manglende registrering av de personer som skal utføre arbeid på bygge- og anleggsplass, bøtelegges med kroner 750 for hvert brudd. Beløpet indeksreguleres årlig med utgangspunkt i konsumprisindeksen pr. 1. januar 2017. Leverandøren skal så langt som mulig etterregistrere de som har vært på byggeplassen uten å ha registrert seg. Ilegging av bot etter denne bestemmelse har ingen innvirkning på Oppdragsgivers adgang til å utøve andre misligholdsbeføyelser.

Kommentar:

HMSREG er et informasjonssystem med løpende oversikt over mannskap og leverandører som utfører arbeid på det aktuelle prosjektet/lokasjon.

Informasjon i HMSREG er synlig både for bestillere i Kristiansand kommune og leverandører (sistnevnte kan kun se informasjon om seg selv). Dette gir muligheten til en mer effektiv kontraktsoppfølging og er med på å redusere risikoen for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

HMSREG-løsningen har blant annet følgende funksjonaliteter:

- Oversikt over mannskapslistene og leverandører som benyttes i forbindelse med oppfyllelse av kontrakt
- Arbeidernes inn- og utregistreringer
- Innmelding og evt. godkjenning av nye underleverandører

- Varsel ved indikasjoner om mislighold av kontraktskrav eller lovkrav
- Varsler ved avvik knyttet til HMS-kort
- Varsel ved avvik/potensielle avvik knyttet til informasjon som hentes fra StartBANK, Skatt Øst m.m.
- Bemanningsforetak merkes med egen markør

På Kristiansand kommunes kontrakter innebærer bruken av systemet ingen kostnader for leverandøren.

1.14. Krav om betaling med elektronisk betalingsmiddel/forbud mot kontant betaling

All betaling Leverandøren foretar i forbindelse med utførelsen av kontraktsarbeid for Kristiansand kommune skal betales med elektronisk betalingsmiddel.

Alvorlige brudd på denne bestemmelsen gir Oppdragsgiver rett til prisavslag tilsvarende betalingen.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

Bestemmelsen skal tas inn i alle Kristiansand kommune sine kontrakter om levering av tjenester og bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av kontraktens verdi.

Manglende sporbarhet på pengetransaksjoner er en utfordring i risikoutsatte bransjer. Ved bruk av kontant betaling øker risikoen for hvitvasking av penger. Det er vanskelig å forsvare et saklig behov for kontant betaling innenfor næringsvirksomhet.

Med bakgrunn i dette er det vedtatt et krav om at all betaling leverandøren foretar i forbindelse med utførelse av kontraktsarbeid for Kristiansand kommune, skal betales med elektronisk betalingsmiddel.

1.15. Krav til innsending av mannskapslisters og innsyn i oversiktslister

Før oppstart av arbeidet, skal Leverandøren oversende Oppdragsgiver en liste over hvilke personer som vil utføre arbeid på bygge- eller anleggsplassen, med fødsels- eller D-nummer (11 siffer). Ved endringer i arbeidsstokken, skal Leverandøren sende Oppdragsgiver oppdatert mannskapsliste uten ugrunnet opphold.

Oppdragsgiver skal til enhver tid ha rett til innsyn i oversiktsliste over alle som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen. Oversiktslisten skal føres og kontrolleres daglig i henhold til forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser.

Kommentar:

1. Generelt

Leverandøren er pliktig til å oversende og holde ajourført informasjon om mannskap som benyttes i forbindelse med kontraktsoppfyllelse (evt. registrere mannskap i HMSREG, se under) – uten unødig

opphold. Avvik eller mangle ved oppfyllelse av denne plikten, bør inngå i en risikovurdering som ligger til grunn for oppfølging og kontroll av leverandører.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

Dersom leverandørene registrerer mannskap i HMSREG, er det ikke behov for å sende mannskapslistene i tillegg til denne registreringen. Leverandør har derimot plikt til å foreta aktuelle registreringer i HMSREG uten unødig opphold.

Dersom HMSREG ikke benyttes i tilknytning til den aktuelle kontrakten, er leverandøren pliktig til å sørge for at ovennevnt informasjon blir oversendt oppdragsgiver uten unødig opphold.

1.16. Utdypende krav til faktura

For arbeider som utføres etter medgått tid eller etter fastpris, skal faktura fra Leverandøren blant annet inneholde egne varelinjer for Leverandør og underleverandør(er). Leverandør må benytte et varenummersystem hvor det klart fremgår hvem som er hovedleverandør og underleverandør(er).

Nødvendig fakturagrunnlag slik som timelister, målinger mv. skal medfølge og være attestert iht. avtalt prosedyre.

Ved uenighet om kravets berettigelse og /eller ved helt eller delvis frafall av krav, skal Leverandør sende kreditnota for hele fakturabeløpet, samtidig som det utstedes to nye fakturaer for hhv. omtvistet og uomtvistet krav.

Dersom Leverandør ikke leverer faktura i tråd med denne bestemmelsen, anses ikke tilsendt faktura som mottatt hos Oppdragsgiver. Avtalt betalingsfrist gjelder først når Oppdragsgiver har mottatt faktura i henhold til denne bestemmelsen.

1.17. Oppdragsgivers rett til å innhente opplysninger

Oppdragsgiver skal ha fullmakt fra Leverandør og underleverandør(er) til et ubegrenset antall ganger å innhente opplysninger om de forhold som er angitt i fullmakt til innhenting av opplysninger om skatte- og avgiftsforhold m.m., som er vedlagt denne kontrakt som vedlegg [xx].

De rettigheter og plikter som fremgår av fullmakten skal gjelde fra signering av fullmakten og frem til seks måneder etter at kontraktsforholdet er avsluttet.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

1. Generelt

Bestemmelsen gir oppdragsgiver rett til å innhente opplysninger fra Skatt Øst i henhold til fullmakt som leverandør må signere før inngåelse av kontrakt.

2. Funksjonalitet i HMSREG:

I forbindelse med søknad om godkjenning av (ny) underleverandør er det påkrevet å legge ved en signert fullmakt fra underleverandør som gir rett til å innhente opplysninger fra Skatt Øst, og kopi av ID for den som har signert fullmakten.

1.18. Brudd på skatte- og avgiftsforpliktelser

Leverandøren og eventuelle underleverandører skal til enhver tid oppfylle sine forpliktelser til å betale skatter og/eller avgifter.

Oppdragsgiver kan til enhver tid foreta kontroll av Leverandørens og eventuelle underleverandørers oppfyllelse av forpliktelser til å betale skatter og/eller avgifter.

Dersom Leverandøren i ikke uvesentlig grad misligholder sine forpliktelser til å betale skatter og/eller avgifter kan Oppdragsgiver, etter at Leverandøren er gitt en frist til å rette, heve kontrakten. Dersom Leverandøren vesentlig misligholder sine forpliktelser til å betale skatter og/eller avgifter kan Oppdragsgiver heve kontrakten uten at Leverandøren er gitt en frist til å rette. Retten til å heve gjelder ikke dersom kravet formelt er bestridt overfor kompetent myndighet og Leverandøren kan sannsynliggjøre overfor Oppdragsgiver at kravet ikke er berettiget.

Dersom Leverandørens underleverandør i ikke uvesentlig grad misligholder sine forpliktelser til å betale skatter og/eller avgifter, kan Oppdragsgiver, etter at underleverandør er gitt en frist til å rette, kreve at Leverandøren snarest mulig skifter ut sin underleverandør for Leverandørens regning og risiko. Retten til å kreve utskifting gjelder ikke dersom kravet er formelt bestridt overfor kompetent myndighet, og Leverandøren kan sannsynliggjøre overfor Oppdragsgiver at kravet mot underleverandør ikke er berettiget. Dersom Leverandøren ikke skifter ut underleverandøren som den er forpliktet til å skifte ut, kan Oppdragsgiver heve avtalen.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

1.19. Brudd på konkurranselovgivningen

Dersom det er klar sannsynlighetsovervekt for at Leverandøren har brutt konkurranseloven §§ 10 eller 11 eller tilsvarende bestemmelser, kan Oppdragsgiver heve kontrakten dersom dette er forholdsmessig.

Dersom det er klar sannsynlighetsovervekt for at Leverandørens underleverandør har brutt konkurranselovens §§ 10 eller 11 eller tilsvarende bestemmelser, kan Oppdragsgiver kreve at Leverandøren snarest mulig skifter ut sin underleverandør, for Leverandørens regning og risiko. Retten til å kreve utskifting gjelder ikke dersom kravet er formelt bestridt overfor kompetent myndighet og Leverandøren kan sannsynliggjøre overfor Oppdragsgiver at kravet mot underleverandøren ikke er berettiget. Dersom Leverandøren ikke skifter ut underleverandøren som den er forpliktet til å skifte ut, kan Oppdragsgiver heve avtalen.

Før heving etter første ledd og før krav om utskifting av underleverandør i annet ledd, skal Oppdragsgiver vurdere den tid som er gått siden bruddet på konkurranseloven §§ 10 eller 11 ble begått, hvilke self-cleaning-tiltak som er iverksatt fra Leverandørens eller underleverandørens side og eventuelt andre momenter som kan ha betydning for vurderingen av om hevingen eller

utskiftningen er forholdsmessig. Dersom bruddet på konkurranselovgivningen direkte har rammet eller berørt Kristiansand kommune, vil heving alltid anses å være forholdsmessig.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

Bestemmelsen gjelder både for leverandører og evt. underleverandør. Bestemmelsen er ment å benyttes i de groveste tilfellene av brudd på konkurranselovgivningen. Det vises for øvrig til bakgrunnsretten for tolkning av forholdsmessighetsprinsippet etter denne bestemmelsen.

1.20. Innrapportering av utenlandske arbeidere

Oppdrag gitt til utenlandsk leverandør eller underleverandør, og alle arbeidere på slikt oppdrag, skal rapporteres til Skatteetaten via Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret i henhold til lov om skatteforvaltning § 7-6.

Leverandøren er ansvarlig for at slik rapportering skjer i hele kontraktskjeden. Leverandøren skal på forespørsel dokumentere at rapporteringsplikten er oppfylt ved kopi av innmeldingsskjema eller kvittering.

Eventuelt ansvar for skatter eller avgifter, gebyrer eller tvangsmulkt ilagt Oppdragsgiver som følge av at leverandøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter dette punktet, er leverandørens ansvar og skal betales av ham.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

1.21. Mislighold av kontraktsforpliktelser - konsekvenser for senere konkurranser

Brudd på Leverandørens plikter i denne kontrakten vil bli nedtegnet og kan få betydning i senere konkurranser, i overensstemmelse med regelverket for offentlige anskaffelser.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

Kommentar:

Vilkår for leverandøravvisning i en konkurranse er uttømmende regulert i anskaffelsesforskriften (FOA). Noen avvisningsbestemmelser i anskaffelsesforskriften medfører **plikt** til avvisning, mens andre bestemmelser medfører **rett** til avvisning for oppdragsgiver. Anskaffelsesforskriftens avvisningsregler er uttømmende.

Det følger f.eks. av FOA § 24-2 (5) at «*Avvisning etter denne bestemmelsen kan skje for handlinger eller unnløtelser som er foretatt både før og under konkurransen*». Dette gir hjemmel for at en leverandør kan avvises fra fremtidige konkurranser, dersom det kan dokumenteres brudd på én eller flere av forhold som er nevnt i FOA § 24-2 (3).

Bestemmelsen om avvisningsadgang i fremtidige konkurranser gjelder i den utstrekning og innenfor de rammene som følger av bestemmelsen i FOA § 24-2 (5) og øvrig bakgrunnsrett. Vi vil ikke her gi en uttømmende opplisting av alle tilfeller der avvisning i fremtidige konkurransen kan være aktuelt, men vil særlig gjøre oppmerksom på følgende tilfeller:

- Det følger av FOA §§ 24-2(3) bokstav f) at oppdragsgiver kan avvise en leverandør som tidligere har begått vesentlig kontraktsbrudd i forbindelse med oppfyllelsen av en kontrakt med en oppdragsgiver som er omfattet av anskaffelsesloven. Dette forutsetter at bruddet har ført til heving, erstatning eller lignende sanksjoner.
- Det følger av FOA §§ 24-2 (3) bokstav c) at oppdragsgiver kan avvise en leverandør dersom oppdragsgiver kan dokumentere at leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelser om miljø, arbeidsforhold og sosiale forhold som følge av nasjonale regler m.m. - med mindre det vil være uforholdsmessig. Denne bestemmelsen kan for eksempel komme til anvendelse dersom leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelsen om lønns- og arbeidsvilkår, og avvikene kan dokumenteres.
- Det følger av FOA §§ 24-2 (3) bokstav i) at en oppdragsgiver kan avvise en leverandør når det kan dokumenteres at leverandøren for øvrig har begått alvorlige feil som medfører tvil om hans yrkesmessige integritet.

Dersom en hovedleverandør avvises på bakgrunn av ett (eller flere) av ovennevnte grunnlag, kan dette danne en saklig grunn for å nekte godkjenning av vedkommende hovedleverandørers underleverandør(er).